

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ НА НАЦИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РЕЗЕРВАТ „АВГУСТА”, С. ХЪРЛЕЦ, ОБЩИНА КОЗЛОДУЙ ПРЕЗ 2005 Г.

Десислава Аврамова, Спас Машов

Началото на археологическите проучвания на лагера на ала Августа и по-късното разширение на север на късноантичния кастел и ранновизантийски град Августа е положено през 1973 г. До сега е проучена изцяло запазената част от каменното укрепление на лагера и късноантичния кастел и ранновизантийски град Августа. Изяснени са хронологията и периодите на обитаване на обекта. През първите десетилетия на I в. тук бил установен укрепеният лагер на ала Августа. Първоначално лагерът е бил ограден с дървено-землено укрепление. По-късно, вероятно в средата на I в., той е бил ограден и с каменна крепостна стена. Установени са трасетата на запазената част от западните и северните стени и прилежащите им порти и кули¹.

През 1992г. археологическите разкопки са прекъснати, а през 2003г. са извършени спасителни разкопки.

Разкопките са потвърдили тезата на Борис Геров, че въз основа на лагера на ала Августа, тук още през II в. се е развил градският център Августа². Установено било, че преди издигането на крепостната стена най-северната част на Калето е била използвана за некропол, а селището се е разрастнало и след това е издигната крепостната стена, като сградите, попадащи в трасето ѝ, са били разрушени. Било изяснено, че по-голяма част от източната

крепостна стена е била разрушена при вадене на камък от първия трудовашки набор през 1923 г.

Въз основа на проучванията изграждането на каменното укрепление на лагера било датирано най-общо през втората половина на II век, както и това, че разширението на укрепителната система на север било изградено през първата половина на III век³.

През 2005г. Националният исторически музей, съвместно с община Козлодуй възстанови проучванията на Августа, единственият археологически резерват на територията на Северозападна България.

Разкопките бяха проведени върху терен от около 200 м², осеян с иманярски изкопи и насипи. Беше проучена северната част на сграда, която се състои от шест помещения (Обр.1). Дебелината на стените ѝ е около 0.60 м. Запазената им височина е различна -от 0.90 м в квадрат 1 В до минус 0.95 м в квадрат 3 С (Обр.2). Лицево дялани камъни са използвани само за оформяне на входовете (Обр.3). Праговете са изработени от монолитни варовикови плочи (Обр.4). Отделни тухли са използвани спорадично в градежа (Обр.5).

В помещение 4 са запазени деветнадесет колонки от хипокауст. Най-високите от тях са от шест реда тухли, споени с хоросан. Запазена е и част от хоросановата замазка на пода под колонките (Обр.6).

Обр. 1.

Обр. 2.

Обр. 3.

Обр. 4.

Обр. 5.

Обр. 6.

Сградата продължава на юг под неразкопания терен, който и тук е осяян с иманярски изкопи.

Най-масовият материал от разкопките са монетите. Те са разпределени по следния начин: две бронзови монети от I в.-едната от Клавдий I (41-54 г.), а другата е неопределяема. От III в. имаме шестнадесет монети -от **Проб (276-282 г.)**, 2 бронзови; от Галиен (253-268г.), 1 медна; от Клавдий II Готски (268-270 г.), 1 медна; от **Карин (283-285г.)**, 2 бронзови, сечени когато той е бил цезар, т.е през 282-283г.; от **Диоклетиан (284-305 г.)**, 1 бронзова, посребрена.; другите са неопределяеми медни и бронзови от втората половина на III или от началото на IV в. От IV в. са тридесет и една монети, както следва: от **Галерий Валерий Максимиан (305-311 г.)**, 1 бронзова (Обр.7); от Константин Велики (307-337 г.), 1 медна; от Константин II (317-337 г.), 2 медни; от Констанций II (337-361 г.), 4 медни; от **Юлиан II (360-363 г.)**, 1 бронзова, сечена в Никомедия когато той е император; от Валенс (364-378 г.), 2 медни; от **Валентиниан I (364-375 г.)** или отново на Валенс, 2 медни; от Грациан (367-383 г.), 2 бр. – бронзова и медна; от Теодосий I (379-395 г.), 1 медна; другите са неопределяеми от втората половина на IV в., всичките медни. От VI в.

Обр. 7.

Обр. 8.

имаме две бронзови монети от **Юстин II и София (565-578 г.)** (Обр.8)⁴.

Намерените керамични предмети са твърде малко, при това почти всичките са фрагментирани. По-добре запазени са четири лампи чиито характеристики ги отнасят към V-VI в. (Обр. 9, 10).

В иманярските насипи се срещат и отделни фрагменти от средновековна керамика от IX-XI в., а също и фрагменти от амфора с типичната гребенчата украса от VI в. Откриха се и единични метални находки: бронзов пръстен, бронзова обеца, бронзов кръст-енколпион (Обр.11), желязна пластина, бронзова висулка от средновековна обеца, оловен прешлен за вретено, оловен амулет, средновековен бронзов пръстен, желязна брадва, бронзова халка, накрайник за колан (Обр.12).

Въз основа на разкрития нумизматичен материал можем да отнесем най-общо функционирането на сградата през IV в., а разрушаването ѝ трябва да бъде отнесено към последните десетилетия на същото столетие, което съвпада и с второто готско нашествие. Тогаво Августа била опожарена повторно. Към тази датировка ни отвеждат и монетите на императорите Валенс и Теодосий I, открити на пода на хипокауста.

Обр. 9.

Обр. 10.

Обр. 11.

Обр. 12.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Шкорпил, К. –Августа при Хърлец. ИРАИК. X. 1905, с. 467, табл. ХСІХ; Велков, В. –Градът в Тракия и Дакия през късната античност. С., 1959, с. 60, 77-78; Герасимова-Томова, В. –Дислокация на римските помощни войски в провинция Мизия от 44 до 86 г. на н.е. –Археология. 4. 1970, с. 24.
- ² Геров, Б. –Романизмът между Дунава и Балкана от Хадриан до Константин Велики. –ГСУ-ИФФ. XLV. С., 1948/49, с. 41; –ГСУ-ИФФ. 1954, с. 90.
- ³ Николов, Б. –Антични паметници от Врачанско. ИАИ. XXX. 1967, с. 216, Обр. 25, 26; Машов, Сп. –Епиграфски паметници от Врачански окръг. Археология. 3. 1975, с. 31; Машов, Сп. –Ранносредновековни фибули от Августа при с. Хърлец, Врачански окръг. Археология. 1. 1976, с. 35.
- ⁴ Определянето на монетите дължим на ст.н.с. Владимир Пенчев, комуто тук изказваме благодарността си.